

Toespraak in de Amsterdamse Studentenekklesia op 10 juni 2012
door Kees Kok

Woon hier onder mijn woord

De tekst van het lied dat wij zojuist zongen, *Die de aarde boetseerde*, is ontleend aan de geschriften die op naam staan van de grote profeet Jesaja. Wat is een profeet? Profeten zijn maatschappijcritici. Zij voelen zich geroepen om, meestal tegen hun zin, hun mond open te doen tegen de heersende machten en voor armen en ontrenten. Met vaak zeer welbespraakte woede gaan zij tekeer tegen alles wat de mensen afhoudt van wat goed is: van mensenrecht, trouw en solidariteit. Zij spreken uit Naam van een God die deze wereld, deze aarde, heeft geschapen, niet om er een chaos van te maken, maar om ingericht te worden en bewoonbaar gemaakt voor allen, een wereld zonder fronten en getto's. Hun god is niet de enige god – het wemelt in de wereld van de goden - maar het is wel de Ene en Enige die opkomt voor de rechtelozen. Niemand heeft Zeus of Astarte, de Baäl of Mammon ooit horen pleiten voor de armen. Die bemoeien zich niet met hun lot, maken zich alleen druk om hun eigen status. De profeten zijn erop uit deze afgoden te ontmaskeren. Brandhout, zegt Jesaja, holle vaten van koper en goud zijn het, net als hun doofstomme godenbeelden. De profeten zijn geen cynici, geen doemdenkers. Zij gaan zo tekeer omdat zij hopen en geloven dat er nog iets te redden valt.

Die Ene en Enige god van Mozes en de profeten roept ons bij monde van Jesaja op zich aan zijn woord te houden: 'Woon hier onder mijn woord. Ik God, Ik zal, en geen ander.' Dat klinkt nogal massief, bijna fundamentalistisch, maar dat 'Woon hier onder mij woord' is geen bevel, eerder een smeekbede. Het is, zoals we ook in die passage van Jesaja (hoofdstuk 45) kunnen lezen, een oproep om bijeen te komen: Vergader, overweeg dat woord, beraadslaag, bedenk argumenten voor (en tegen als je kunt). Je hoeft ze niet klakkeloos aan te nemen. Want die woorden gaan pas werken als ze in elke nieuwe situatie worden opgepakt, overwogen en toegepast, ze willen door iedere nieuwe mens 'in het vlees gezet' worden. Wonen onder zijn woord, dat is samen-horen in een permanent leerhuis, een doorgaande discussie over wat die woorden van recht, trouw en waarheid vandaag betekenen, een parlement van hoop. Tegen alle godenwaan van de dag, tegen alle verblinding, doofheid en stompzinnigheid in, roept die Ene om aandacht voor zijn schepping, herinnert hij ons aan zijn tien woorden/geboden, zijn aanbod van menswaardigheid. Hoor mij, zegt hij, Ik ben er ook nog en zal er altijd zijn, waarom vertrouwen jullie op afgoden, op dode dingen die geen bevrijding brengen, geen recht, maar onrecht en verslaving?

De afgoden van deze wereld houden de mensen met brood en spelen af van de werkelijkheid, van de altijd wel ergens heersende wereldcrises die mensen dagelijks opvreten en afmaken. Brood en spelen zijn geliefd, profeten niet, die zijn lastig en confronterend, drammers, betweters. Maar ze zijn van alle tijden en volkeren. Jesaja was niet de eerste en Mohammed niet de laatste. En ze zijn ook vandaag broodnodig. Bijvoorbeeld om vragen te stellen als onze belangrijkste nieuwszender Radio 1 besluit om het twee maanden lang elke dag van tien uur 's morgens tot elf uur 's avonds alleen maar over sport te hebben, het ene toernooi na het andere. Om meer dan oppervlakkige aandacht te vragen voor minder vermakelijk nieuws, over de herhaalde kindermoord in Syrië bijvoorbeeld, of over wat heet de 'Gouden Dageraad' van Griekenland, de partij die op brullende motoren met afgeplakte nummerplaten de jacht op buitenlanders heeft geopend. En om aandacht voor

al die slachtoffers van onze economische crisis, die hun banen en huizen zijn kwijtgeraakt door de zegeningen van de vrije markt.

Maar woorden als recht, trouw en waarheid, met al hun synoniemen en varianten als gerechtigheid, vrijheid, solidariteit, - al die woorden komen toch ook overvloedig voor in de beginsel- en partijprogramma's van rechts tot links? Het lijkt wel of dat oude woord van die god van Mozes en de profeten - de 'joods-christelijke grondslag van onze samenleving' heet dat dan - volop onderdak heeft gekregen bij onze politieke partijen en volksvertegenwoordiging. Er is niet een partij die de 'Markt' en haar werking volledig afwijst, maar ze willen allemaal voorkomen dat die werking gaat ten koste van de zwakkeren in onze samenleving. Maar waarom gaat het dan toch weer mis, vallen de banken om en schieten de voedselbanken uit de grond? Omdat al die mooie woorden leeg geworden zijn, dode letters, zonder geest. Ze zijn in de afgelopen decennia overstemd door de verlokkingen van de vrije markt, de sirenen die de hele wereld met hun zangen over winsten en bonussen hebben betoverd.

Daarom moet het woord telkens opnieuw herlezen, heroverwogen, herijkt worden, toegepast, opdat mensen het niet alleen lezen, maar ook leven. Zoals het ons is voorgeleefd door Jezus van Nazaret, in wie, naar verluidt, het woord 'vlees is geworden'. Dwars tegen deze wereld in heeft hij een andere wereld geproclameerd, dat koninkrijk van God, waarin geldt: 'Zalig die honger lijden, die wenen, die dorsten naar gerechtigheid.' Geen voedselbanken meer, geen moord, geen onrecht.

Om die woorden in te oefenen, schuilen wij hier wekelijks een uur onder dat woord, zij het de komende maanden even niet. Gelukkig kunnen we het, zoals elke week, meenemen naar huis en proberen er ook daar in te wonen met onze kinderen en geliefden, vrienden en burens. Zoals de Joden, tijdens het Loofhuttenfeest in hun loofhutten bij elkaar komen om er te eten en te drinken en wezenlijke woorden wisselen.

En je kunt dat woord ook mee op vakantie nemen, zodat je ziel niet vacant raakt, als je je verdiende rust zoekt in de leegte van het *dolce fa niente*. We gaan toch op vakantie om een beetje herschape te worden, om ons verstand op adem te laten komen en ons geweten op te frissen. En misschien weten we dan na de zomer ook waar we 'in gods naam' op moeten stemmen. Waarheen je ook gaat, wonen onder het woord kun je overal. Het woord heeft geen vaste woon- en verblijfplaats, het is stateloos, zonder paspoort. Het is als een tentje op je rug dat je overal mee naartoe kunt nemen. *Vaya con dios*, zeggen de Spanjaarden. En zo moge het zijn.